

II. évfolyam.

6. füzet.

# AZ IGAZSÁG.

VEGYES TARTALMU KATHOL. TANÜGYI HAVI KÖZLÖNY.

Ára egy évre 2 frt 20 kr.

MEGRENDÉLESEK ÉS DOLGOZATOK AZ „IGAZSÁG” SZERKESZTŐSÉGÉHEZ KÜLDENDŐK GYERGŐ-DITRÓBA (CSIKMEGYE.) KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

SZERKESZTI:

P. FELICZIÁN

Áldozár.

ALAPTISZTA JÖVEDELME Ő SZENTSÉGE XIII. LEÓ PÁPA 50 ÉVES PAPI JUBILEUMA EMLÉKÉRE ÁLLITANDÓ ÁRVAHÁZ ALAPJÁRA VAN SZÁNYVA.

GYERGŐ-DITRÓ.

NYOMATOTT DITRÓ ÉS SZÁRHEGY KÖZHEGEC GYORSSAJTÓJÁN, DITROBAN.

1887.

## Az „Igazság“ előfizetői névsora.

(Folyt.)

|  |             |
|--|-------------|
| Mons. Bourdeaux Nándor, Vajdahumyad, Humyadu.              | 385 (384)   |
| T. Hajtmán Pál, Vajdahumyad.                               | 386. (38.)  |
| Ngs. Czintey Albert, Rákost, u. p. Vajdahumyad.            | 387.        |
| T. Puskás Lajos, Gy.-Ditró, Csikm.                         | 388.        |
| Ngs. Tornya Sándor jbró, Vajdahumyad.                      | 389. (390.) |
| T. Hajnal Endre t. Kenderes, Jász. m.                      | 390. (391.) |
| T. Baumgartner Ignác t. Dévaványa, Jász. m.                | 391. (392.) |
| T. Ambrus Sándor t. Bessenyőszög, Jász. m.                 | 392. (393.) |
| T. Bátor Kálmán t. Jász-Alsó-Sz.-György.                   | 393. (394.) |
| T. Kádár Ágost t. Kőtelek, Jász. m.                        | 394. (395.) |
| Pt. Varga Ferencz pl. Csik-Szt-Domokos.                    | 395. (396.) |
| T. Csáki Ferencz t. Török-Szt-Miklós, Jász. m.             | 396. (398.) |
| Ngs. Péterffy József min. oszt. tan. Bpest. F. József-ter. | 397. (400.) |
| Pt. Lány Gyula pl. Maros-Ilye, Humyadu.                    | 398. (401.) |
| Ngs. dr. Éltes Károly apát pl. Kolozsvár.                  | 399. (402.) |
| Pt. dr. Lukács Antal s. lőkész, Kolozsvár.                 | 400. (403.) |
| Ngs. Biró Béla ez. kanonok Kolozsvár.                      | 401. (404.) |
| T. kegyosr. háza Kolozsvár.                                | 402. (405.) |
| Pt. Sebestyén Mózes s. lőkész, Kolozsvár.                  | 403. (406.) |
| Ngs. Groisz Gusztáv, Kolozsvár.                            | 404. (407.) |
| Ngs. dr. Farkas Lajos egyetemi tanár, Kolozsvár.           | 405. (409.) |
| T. dr. Mezey Géza orvos, Gy.-Alfalu, Csikm.                | 406. (410.) |
| Pt. Zlamál Agost áldor, Kolozsvár.                         | 407. (412.) |
| T. Bourdeaux Géza tan. jel. Kolozsvár.                     | 408. (414.) |
| T. Lutring János t. Bánlida, Komáromm.                     | 409. (415.) |
| T. Patáky György t. Nászvad, Komáromm.                     | 410. (416.) |
| T. Rozsos József t. Aszár, Komáromm.                       | 411. (417.) |
| Pt. r. k. pleb. Tata, Komáromm.                            | 412. (418.) |
| T. Esztergályos József t. Mőesa, Komáromm.                 | 413. (419.) |
| T. Éltes Ignác joggy. Kolozsvár.                           | 414. (420.) |
| T. Wágner Károly t. Szt. Péter, Komáromm.                  | 415. (421.) |
| T. Horváth István Kocs, Komáromm.                          | 416. (422.) |
| T. Farkas Ede t. Ó-Gyala, Komáromm.                        | 417. (423.) |
| T. Ferényi Ignác t. Tata-Tóvaros, Komáromm.                | 418. (424.) |
| T. Forintos János t. Kishér, Komáromm.                     | 419. (425.) |
| T. Zeffler Lukács tj. Kolozsvár.                           | 420. (426.) |
| T. Zsögön Árpád tj. Kolozsvár.                             | 421. (427.) |
| T. Ugray György t. j. Kolozsvár.                           | 422. (428.) |
| Pt. Gál Elek s. lőkész, Szász-Régen.                       | 423. (429.) |
| Szt. F. r. zárda Medgyesen Nagy-Küküllő-megye.             | 424. (430.) |
| Pt. Barabás József plébános N.-Sink, N.-Küküllőm.          | 425. (431.) |

(Folyt. köv.)



**KOMOLY FIGYELMEMBE!** Többen, kik még tavalyról is hátralékban vannak, fellettek ter hűkre többször is szólítva fizetésre, de eddig jórészt hasztalanul — kérjük ezen t. urakat ne kényszerítsenek arra, hogy neveiket nyíltan közöljük avagy póstai megbizással alkalmatlankodjunk. Utoljára is, ki a lapot rendelte vagy megtartotta egy és fél éven át, az nem érezheti magát fizetésmentesnek!

Lapot pénz nélkül se kiállítani, se járítani a mai szegény világban lehetetlen.

**N. B. Kik „Az Erények gyöngye“ és „Pályaválasztás“ cz. műveket megrendelték szerkesztőségünknel — azokat egy kevés türelemre kérjük, mert a művek most munka alatt vannak.**

A szerkesztőség.

### *Szerkesztői telephon.*

G. M. urak s többeknek. No kérem, valamit elfogadni s azt használni, aztán a végén azt írni retour — hát bizony nem valami becsületes eljárás! tessék egykissé férfiasabban gondolkodni ilyen dologról. — **Kinek inge, vegye fel!** Két urak szolgálói nem lehet — katolikus szerepet is játszani s olyan kutyaféjű szabadkőműves öszméket is pengetni az nem járja! mit calidus aut frigidus sis; nec calidus, nec frigidus os azért kezdlek kihányni! de nemcsak kezdlek, hanem ki is hánytalak! — **B. K.** — **Nó puff!** hát ha katolikus valami, már nem is kell a mi drága szabadkőműves „csillagoktól“ felvilágosított pápistáinknak! — Oh uraim! omnes tales a nobis discedant, ki ita nem jó, tul is csak rossz! Liba vagy szárnár, Dumán imen s tul is az marad — oly különbséggel, hogy talán egy helyen nagyobbat ordít s gázol mint másutt.

### **Irodalom.**

**E helyen** is fölhívjuk t. olvasóink figyelmét J. S. úr számtani vezérkönyvére. Jelzett műben a tananyag gyakorlatilag van feldolgozva és szigorúan pontos fokozat szerint rendezve egymásután, miáltal a tanítónak a tananyag feldolgozásának összeállításával sem kell időt vesztegetnie, hanem év végén mindenik osztályban azonnal megkezdheti a tanítást azon anyaggal, mely illető osztálynál legelől áll s pontról-pontra, lapról-lapra haladhat tovább, míg az anyag végéhez ér s bizonyos lehet benne, hogy legkisebb mozzanat sem marad el közben, mit a számtantántításnál tárgyalás alá kell venni. — A legtöbb vezérkönyv olyan, hogy ha a szerint akar haladni a tanító, belőle egy egészen új, gyakorlati vezérkönyvet kell alakítson, melyre pedig sem kedve, sem ideje nem lehet — a rendkívüli sok oldala elfoglaltatás miatt. — Józsa S. tanító úr elméleti fejtegetésekkel nem győző, hanem egyenesen a szeg fejére koppant vagyis teljesen kőszén adja az utat, az anyag feldolgozást, még pedig úgy, hogy a ki soha életében tanítással nem foglalkozott, még az is könnyűséggel és teljes sikerrel taníthatja a számtant, ha t. i. az általa alkalmazott *számláló-állványt* és fölfűzhetőleg módosított kockákat elkészíti, a mi különben eseköltségből kitélik. Ha minderről személyesen nem volnék meggyőződve, nem mennék ilyen határozottsággal szólam felőle t. olvasóimnak, de legyenek meggyőződve, őszinte jóakarattal beszélek, mert tudom, hogy a tanítóknak és tanítványoknak szolgálhat teszek vele.

Szerkesztő.

Dr. VASS ALBERT.

ki jelenleg Rómában van a Colleg. Hung. Germ.-ban, szabad idejét üdvösen felhasználva, tudós előjárói engedélyével magyar nyelvre fordította *De Doss Adolf* tudós Jezsuita atyának

## „AZ ERÉNYEK GYÖNGYE“

czímű 4 kiadást ért kitért asceticus művét. A mű 20 ivre terjed 8-ad rétbén, 38 fejezetre oszlik, melyben az erények királynéja, a szűz tisztaság megható módon tárgyalatik. A mű dícséretre nem szorul. Kiadását „AZ IGAZSÁG“ szerkesztősége fogja eszközölni ez évben.

Ára füzve 50 kr.

## „A PÁLYAVÁLASZTÁS“

szenlélve a hit- és ész világánál. Gondolattörödékek, fontolgatások, tanácsok, megfontolásul a képzett ifjuságnak. Irtá: *De Doss Adolf*, jézusársasági atya. A második kiadás után németből fordította:

Dr. VASS ALBERT.

E mű 38 fejezetre oszlik s röviden bár, de mégis kimerítően körvonalazza az ember rendeltetését, s a pálya lényegét egyáltalán: miben áll az, mily sok függ attól, mily nagy haszon árad egy jól választott pályából, nemcsak az egyesekre, hanem az emberiségre is; azután az egyes pályákra (jogi, orvosi, tanítói, katonai s főleg papi) tér át, nem feledve még a kereskedelmi állást sem, s rámutat az öröm- és örömeire, melyekkel azok járnak, s a célra, melyre irányulnak. „a j ö v e n d ő t k e r e s s ü k, f u t a r u m i n q u i r i m u s.“ Végül különböző eszközöket ad az ifju kezébe, melyek gondos felhasználásával megejtheti és pedig üdvösen pályaválasztását. A mű 15 ivre terjed 8-ad rétbén. A két műre előfizetheti Gyergyó-Ditró (Csikmegye) „Az Igazság“ szerkesztőségénél, valamint Budapest, Zöldfaút. 43. sz. a. „Hunyadi Mátyás“ irodalmi intézetben.

Ára 50 kr.

# AZ IGAZSÁG.

VEGYES TARTALMU KATHOL. TANÜGYI HAVI KÖZLÖNY.

Ára egy évre 2 ft 20 kr. — A tiszta jövedelem egy árvaláz javára van szánva mindenkor.

*Felelős szerkesztő: P. FELICZIÁN áldozár.*

1887. június. 6. szám.

(12.)

II. évfolyam.

## VOLT-E SZT. PÉTER RÓMÁBAN ?

Egyháztörténeti értekezés.

Irtta:

*Dr. VASS ALBERT.*

Vannak egyes tények, melyek körülményekkel, bizonyos mélyértelmű következményekkel állanak összefüggésben, — tények, melyek minden további nyomozás előtt az igazság azon bélyegét hordják magukon, miszerint azokat megdönteni avagy kétségbe vonni akarni annyi, mint daczolni akarni a legbölesebb férfiak egyhangu meggyőződésével. Ily tény alatt értek olyant, mely több más és pedig általánosan elfogadottaknak középpontjául szolgál, ezeknek alapját képezi, s a mely tehát megdöntve azon eseménynek lennének tanúi, mely egy óriási, szilárd, 19 század óta kemény megpróbáltatások között is fennálló épület alapjának, — ha lehetséges volna — kiásásánál adná elő magát.

Ily tény az, hogy Szt. Péter Rómában Rómának püspöke volt. E tényt, a mi állagát illeti, senki sem támadta meg az első 14 században; de ha általánosan el volt az addig ismerve, jött a 15 és 16. század s az eretnekek, akiknek a pápaság megdöntésénél mi sem volt főbb törekvésök, (azon hiedelemben, mintha a szóban forgó kérdés megezáfolása — és az arra adott nemleges válasszal, magának a pápai hatalomnak adják meg a halálos esapást, minden erejükből oda hattak), hogy bebizonyítsák, miszerint Szt. Péter nemcsak hogy római püspök nem volt, de még csak Rómában sem járt. E tényhez tehát oly események fűződnek, ha tekintjük a római pápák történetét, hogy azok természeté és lényege kimagyarázhatlan, magok alapl nélküliek, s a kereszténység nagytülete, a

kath. egyház, ez isteni alkotmány 19 századon át tévelybe való burkolva. — mihelyt ama tény igazsága meg van döntve. „A római pápák egymásután következői joga alapját abban kell keresnünk, hogy Péter magának az Urnak parancsára Rómába tette székrét, s ugyanott egészen haláláig székrét.“ Így nyilatkozik a tudós bibornok Bellarmin „De Controv.“ libr. 2. c. 1. Ha tehát áll, hogy ezen tényhez fűződő események valódiságáról kételkedni semmi esetre sem szabad annélkül, hogy magokkal az erkölesi törvényekkel összeütközésbe ne jöjjünk, akkor Szt. Péter római püspöksége és egyházfensége is minden kétségen kívül kell hogy legyen helyezve; sőt még mielőtt érintenők a történeti monumentumokat emé tény valódiégának behizonyítására, bizonyosan el kell fogadnunk, hogy Szent Péter Rómában volt, s ugyanitt egészen vértanui haláláig székrét.

E nagy fontosságú tényről szándékozom e pár sorban megemlékezni. Egyáltalán nem ismeretlen az előttem, miszerint ily nemű kérdés megoldására nagy tejedelmű szakavatottságról tanuskodó dogmaticai ugy, mint egyháztörténelmi művek, értekezések is léteznek, melyek igen nagy haszonnal olvashatók, azonban, minthogy ily források nem mindenkinek állanak rendelkezésére, nem tartom egészen czélszerűtlennek szerény soraimban a tény álladékat kifejtteni. Rövidségre törekedve, ha itt-ott homályos vagyok, vagy némi kívánni valót hagyok hátra, a jóakaró olvasó meg fog ajándékozni szives türelmével. Azt is jól tudom, miszerint kimerithetlennék a szt. Atyák e tényt illető fényes bizoyságaikban, s épen ezért valamenynyit idézni teljesen lehetetlen lett volna.

A mi Szt. Péter egyházfenségi hatalmát illeti, e három pontban foglaltakat hitezikkelyként kell tartanunk :

a) Krisztus Pétert az egész hatholikus egyház fejévé tette.

b) Szt. Péter valóságos római püspök volt.

d) Ezen hatalom nem halt ki Szt. Péterrel, hanem él az Szt. Péter törvényes utódiában, él a jelenleg dicsőségesen uralkodó XIII. Leó pápában, s élni fog szentséges Atyánk törvényes utódjaiban egész a világ végezetéig, — „usque ad consummationem saeculi.“

S valóban jól is tudták elleneink e tény fontosságát s befolyását a pápák fennállási jogára, s épen azért támadták meg azt, hogy így kétségbe vonva Szt. Péternek Rómába jöttét, megdöntsék utódjainak is fensőségét. Hiu törekvés!

A mi Szt. Péternek Rómába jöttét illeti, a kath: irók majdnem egyhangulag megegyeznek abban, minden kételyen felül állónak tartják, hogy Péter Rómában volt. Csupán csak az képezi közöttök vita tárgyát, hogy mennyi ideig; ez azonban, mint kiki látja, a

szóban forgó kérdést illetőleg csak másodrendű dolog; egyébiránt ebben is csak a tulszigorúak között van némi eltérés.

Az időt tekintve, Péternek Rómába jötte ellen volt a XIV. század végén Marsilius de Menandrius, ki közönségesen Petacziusnak neveztetik, s ő is volt az első, ki e tény ellen szót emelt e században Bajor Lajos német császár ügyét kezelendő XXII. János pápa ellen. Ama eretnek bizonyos De Fandrino Péterrel és másokkal együtt a császári hatalom iránti tulbuzgó törekvésében oly messzire ment, miszerint alávaló rágalmaival a római pápaságot, a kath. egyházat kisebbiteni akarni elég merész vala, és a megelőző századok hangos tanúsága ellen Szt. Péter római széke megdöntésén fáradozók, hogy így császára ügyét az örök király helytartója ellen védelmezze. A XIV. században előfordult ezen eseményt leszámítva tagadták ugyan a kath. tan egyik vagy másik részét, hanem az egyházi fenség alapításának megdöntéséhez elméletileg az amannak igazsága melletti általános hangulat ellen alig, vagy épen nem is mutathatni fel külön törekvést.

De ha nem voltak elleneink e téren a megelőző századokban, állottak elő nem kevesen a XVI. században azt állítva, hogy Szt. Péter soha sem volt Rómában s hogy nem is volt római püspök. Céljukat tekintve a pápaság hatályos befolyásának megdöntésénél egyebet alig ha gondolhattak ki. Ki legyen azoknak feje, a kik azt állíták, hogy Szt. Péter sem Rómát nem látta, sem pedig ami több, Róma püspöke nem volt. — meghatározni egész bizonyossággal alig lehet. Bellarmín tanúsága szerint bizonyos Gulielmus, Wiklef János tanára, lett volna az első e nem irigylendő téren. Mások Wiklefre hivatkoznak; annyi azonban bizonyos, hogy mind Wiklef, mind pedig Velenus Ulriknak tetszett Gulielmus nézete. A lutheranus Velenus egy egész könyvet írt erről, melyet ő maga „Persuasionibus“ nevez, melynek 18. pontjában úgy hiszi, hogy egészen bebizonyította, miszerint Szt. Péter soha sem volt Rómában, valamint azt is, hogy Péter és Pál nem Rómában, hanem Jeruzsálemben ülettek meg.

Illyricus a pápa fenségése ellen írt könyvében így szól: „A bebizonyítás, hogy Péter Rómában nem volt, teljesen szilárd alapon nyugszik.“ Kalvín János pedig „Institutiones“ 4. k. 6. f. 15. §., mintán úgy tünteti föl az egész dolgot, mint egy a kételyek hálójában levő valamit, így szól záradékkal: „Az írók közmegegyezése miatt nem harszolok nagyon a mellett, hogy nem Rómában halt volna meg, hanem hogy ugyanott püspök lett volna, főleg hosszú ideig, arról meg nem győződhetek.“ Napjainkban sem tetszik a protestansoknak a pápák hatalma. — A hol az igazság, ott nem sokat törődünk az elfogultak tetszése- avagy nem tetszésével!

Ama téves nézet megczáfolására azonban igen-igen sok bizonyossággal rendelkezünk, melyek részint a Péterrel egykoruak, — részint pedig az ő tanítványainak irataiból szemelhetők ki. És ily nemű érveknek van is, értéke; hiszen kiki tudja, miszerint valamely történeti tény, aminő Szt. Péter római püspöksége is, esakis monumentumok- tanúságokkal bizonyítható be. A döntő tényálladék tehát Szt. Péter római

püspökségét illetőleg nem valamely elvont dologból, mintegy minden tényt megelőzőleg, hanem történeti bizonyságokra építve mutatható be. Innen magyarázható meg igen sok kat. hittudósnak azon alapos nézete, melynélfogva elleneinknek logikai eljárását e tekintetben, valamint egész gondolkozásmodjukat és combinatiojukat is elvetik. Ugyanis elleneink azon czélból támadják meg Szt. Péternek Rómába jöttét, mivel azt hiszik, hogy ez „megdöntve, nem áll többé biztos lábon a római pápa széke, mert kizárólag ama tényről függ léte a római pápa femségének.“ Ez azonban, betű szerinti érteményben véve, nem áll. Nem tagadjuk, sőt ez értekezlet elején határozottan ki is mondtuk, mily fontos tény ez, mily sok függ ettől; idéztük Bellarmín szavait; azonban megengedve, hogy nem volt Szt. Péter Rómában, elleneinknek nem hajtjuk malmára a vizet; mert jóllehet tehetne volna Péter máshova is székét, mivel azonban történeti bizonyítékok szólnak az ügy mellett, történetileg áll, hogy Szt. Péter Rómában volt, s ugyanott székelt. Emélfogva történeti rendben Szt. Péter Rómában léte és az ugyanott gyakorolt egyházfemsege között szoros összefüggés létezik, s ily módon ha tagadjuk azt, akkor tekintve a történeti rendet, tagadnunk kell a *római* egyházfemségben a törvényes egymásutáni következés egyetlen megismerési módját. Ily értelemben nyilatkozik Cortesius bíbornok: „Valóban nem állithatjuk, hogy a római püspökök Péter utódjai, ha Péter Rómában nem volt.“ Mert ha valóban római püspök volt, fel nem tételezzük, hogy ne járt volna Rómában; hogy pedig nem csak járt, de itt is székelt, arra nézve, mint emlitém, történeti tényálladékokkal rendelkezünk. S épen ezért, hogy ne nyujthasson anyagot ez ügy az ellenvetésekre, nem fogunk megelégedni azzal, hogy Rómában volt, hanem mellékesen s mintegy ez értekezlet köré kívül, miután bemutatuk, hogy itt halt meg, itt volt püspök, arra is rámutatuk, hogy e püspöki helyét soha sem változtatta meg. Ez utóbbit azért, hogy a római pápai femség a maga fényében tűnjék fel. Jól tudta ezt Kálvin, midőn csupán ez utóbbit tagadá.

Az adatok pedig ez ügyet illetőleg bőségesen feltalálhatók római Kelemennek, ki később pápa leve, a Korinthusiakhoz írt első levelének 5. és 6. fejezetében; Szt. Ignác vértanúnak a rómaiakhoz írt levele 4. fejezetében, s még több másoknál, nevezetesen pedig a Korinthusi Dionysiusnak a rómaiakhoz írt levelében, melyben hivatkozik Kelemen leveleire is. Nagy haszonnal olvashatók még Bellarmín Fogginus „Péter római szent utjáról és püspökségéről.“ Hankius „De romanarum rerum scriptoribus“; Dionysius korinthusi püspök után a nagy Szt. Irenaeus lugduni püspök, a ki pedig Polykarnak, tehát János apostol és evangélista tanítványának hallgatta szavát, — szintén mellettünk tanuskodik. Eusebius I. tört. k. 14. fejezetében Péterről beszélve így tanuskodik: „Az üdvös hírhirdetés szavaival Ő (Péter) volt az első Rómában, ki az evangélium kulesaival a memyei baba ajtaját nyitá ki.“ Tertullian szintén több helyütt tanuskodik Péternek Rómába „in Urben“ való jöttéről.

Az ellenkező nézet alaptalansága az egyház mindenemű Catalogusainak egyhangu bizonyosságától is elít; említésre méltó a 4. századbeli ugynevezett „Catalogus Bucerianus“ a szerző, Bucerius nevérol, különben pedig „Liberianus“nak is nevezetik, már pedig mint ebben, ugy a többiekben is nyíltan közzé van téve, hogy Péter volt első római pápa Rómában. Vegyük ide a festményeket, melyek főleg Szt. Pál



basilikájában, ennek leégése előtt 1823., valának; a nagy Szt. Leo által kezdeményezett festményeket; a számos kegyhelyeket, templomokat, melyek vagy egyik, vagy másik oldalról a Rómában időző, szenvedő, életét vértanui halállal végező Péter nevéhez fűződnek. Ilyenek S. Pietro in Vaticano; S. P. in carcere; S. Pudentiana; S. P. in Montorio stb., melyeknek részletes leírása külön értekezés körébe vág.<sup>1)</sup> Ide járulnak még az imák és liturgicai monumentumok, melyekben gyakran találkozunk ily kifejezésekkel: „O szt. Péter, ki itt Rómában szt. véreddel pecsételted meg hitedet . . .“ Főleg Szt. Péter széke ünnepe „festum cathedrae S. Petri in Urbe“, mely nem lenne „festum cathedrae S. Petri in Urbe“, ha Rómában nem lett volna.

És most vegyük ide a számtalan sok tanúságot a mellett, hogy Szt. Péter Rómában végezte életét. Már pedig, a ki Rómában soha sem volt, az nagyon természetesen Rómában meg sem halhatott; — ide csak elér protestans atyánkfiai logicája is. Hogy pedig Szt. Péter Rómában halt meg és pedig vértanui halállal, a legfényesebben bizonyítható.

Igaz ugyan, hogy az érv, melyet Szt. Péter és Pál sirjainak látogatásából az írók közül nem kevesen szoktak venni „*peregrinatio ad limina apostolorum in Urbe*“, azon ellenvetéssel találkozhatik, miszerint valamiut más szentek teste is Rómában valának elhelyezve, annélkül azonban, hogy Rómában haltak volna meg: úgy a Péter- és Pálé is áthelyeztethettek, s így bár máshol, mint állítják Jeruzsálemben, haltak volna el, mégis Rómában vannak sirjaik; azonban éppen itt van a nehézség, mert míg más szenteknél évenként megszoktunk emlékezni a „Martyrologiumban“ földi maradványaik elhelyezéséről „*translatio*“ — Péter vagy Páléről szó sincs. Be kellene tehát bizonyítani mikor? honnan? Ha pedig maga a tény tagadtatik, mintha Rómában nem is nyugodnának testrészeik, kérjük hol? Hiszen az nem képzelhető, hogy éppen az apostolok fejének teste hanyagoltattak volna el, mikor a többi szentekéi oly kegyeletteljesen őriztettek mindenkor.

Továbbá ily fényes vértanui halál, minő a Péteré vala, állítólagosan a Janiculuson, 14 századon át mindig közelismerésben volt; már pedig alig képzelhető, hogy oly sok időn keresztül meg ne czáfolta volna valaki azt, ha éppen téves és nem valódi alapon nyugvó lett volna a nézet.

<sup>1)</sup> A mennyire az értekezet kerete megengedi, pár szó álljon itt ama helyekre vonatkozólag, melyek még ma nap is fenn vannak, melyek Szt. Péter római tartozkodásáról tesznek bizonyosságot, s a buzgó hívők drága kegyhelyeiként szolgálnak. Ily helyeket pedig föld fölött és föld alatt lépten-nyomon talál az ember Rómában. A hagyomány szerint először Pudens senatornál talált barátságos fogadtatásra; Szt. Pudentiana temploma egyik mellék-oltárában tényleg őriztetik egy jó darab azon asztalból, a melyen Szt. Péter miséjét mutatta be az Urnak. A mamertini börtönben fogva vala Szt. Pállal; itt keresztelte meg egy csodálatosan felszökkelő, fakadó s még ma nap is folyó forrásból Processus és Martinianus börtönőröket 40 más fogolylyal együtt, a kik minyájan vértanui halállal multak ki. A börtön felső és alsó részből áll; az alsó részhez vezető lépcsők melletti falon mutatják a Szentnek arclenyomatát. Az ostriai coemetriumban (coemetrium ostriatum) feliratok olvashatók, melyek arról tanuskodnak, hogy Péter ott keresztelt volna; Szt. Prisca templomában van egy régi főtőből készült edény, melynek középkori felirata arról tesz tanúságot, hogy Péter azon edényből ott keresztelt: Szt. Sebestyén (Porta di S. Sebastiano) kapuja előtti templom „*Domine quo vadis*“ — s melyről alább ismét szó lesz — a halála előtti találkozása az Údvözítővel. Szt. Pál kapuja (porta di S. Paolo) a mai „Szt. Háromság“ templomnál (SS. Trinita vagy S. Pietro e Paolo separati) vett Szt. Péter bucsut Páltól. Innen vitték a Tiberinen keresztül a Janiculusra, vértanui halálra. A mai kis templomecskánál „*Chiesa della fasciola*“ elvesztette Péter lábáról a kötőket, melyek a fogságban rá rakott lánczok által okozott sebeket fűdék.

Korynthusi Dionysius, aki 100 évvel az apostolok halála után élt, Rómában lélvén, így szól: „Mindketten ezen városban együtt tanítva hasonlóképen, ugyanazon időben vértanui halállal végezték életüket.“ És Caius — 50 évvel Dionysius után: „Nekem meg vannak az Apostolok emlékjelei, melyeket meg fogok mutatni. Amint mensz a királyi uton „via regalis“, mely a vaticanba vezet, vagy az ostiensin, oda zegzett emlékjeleket találsz, melyekkel, a mint mindkét részről elhelyezve vannak, a római egyház erősítettik. (V. ö. Euseb. tört. k. 2. fejt. 25.) És a latin szent Atyákból:

Hieronymus az ő könyvében „De viris illustribus:“ „Simien Péter Rómába ment Simeon Magust megfőkezendő,“ ugyanott 25 évig székelte egészen utolsó lehetéig, azaz Nero 14-dik évéig, a midőn fejével lefelé keresztire feszítetve, vértanui halállal mult ki.“

És Ambrosius: „Szt. Péter éppen kimenni készült a városból és látva a kapuban a vele szembe jövő Mestert, a ki épen a városba jött be, mondá: „Hová mensz Uram“ (Domine quo vadis), Krisztus felelé: „jövök Rómába, hogy ismét megfeszíttessem: Péter megértette ebből, hogy az ő keresztjéről van itt szó. Rögtön elfogatva keresztje által dicsőítette meg az Ur Jézust.“ (Aux. elleni beszédj. 5. könyv.)

Végül e mellett tanuskodnak a költők is:

Discende adulter Jupiter stupro sororis oblitus,  
Relique Romam liberam, plebemque jam Christi  
fuge.  
Te Paulus hunc exterminat, te sanguis extur-  
bat Petri  
Tibi id, quod ipse armaveras, factum Nero-  
nis officii

O felix Róma, quae tantorum principum  
Es purpurata pretioso sanguine,  
Non laude tua sed ipsorum meritis  
Excelsis omnem mundi pulcritudinem,

(Prudentius Szt. Lőrinczről.)

(Elpis, Boetius felesége.)

Mindezekből elége kitünik, hogy Péter Rómában végezte életét, a hogy következőképen Rómában volt. Van azonban még egy igen szilárd érvünk a mellett, hogy Szt. Péter Rómában volt, melyet e helyre tarték fel mintegy — mint mondani szokták — „*coronidis gratia*“. Ez érvet annál kevésbbé hagyhatám figyelmen kívül, mert ezt elleneink több oldalról igyekeznek megtámadni, mint olyant, mely ha áll, már magában fényesen bizonyítja a kérdésben forgó dolgot.

Ugyanis maga Szt. Péter I. lev. 5. rész 13. v. így ír: „Köszönt titeket az anyaszentegyház, mely veletek együtt választatott Babilonban és Márk az én fiam.“ Már pedig itt Babilon alatt Róma értendő. Tehát a Rómában választott egyház üdvözlését tolmácsolja Péter levelében, mint olyan aki ott volt ugyanannak feje.

Ezen érvelés ellen csupán az vethető ellen, ha valjon Babilon alatt Róma értendő-e? „Igenne!“ felelünk, s kissé tüzetesebben be is bizonyítjuk.

Itt Babilon alatt nem értendő sem az assyriai, sem pedig az egyiptusi. Tehát egy harmadik, melyre e név valami módon talál. A mi az előzményt (antecedens) illeti, nem értendő az assyriai, mert Szt. Péter ott létéről semmit sem tudni, vagy hallani és ezen felül még mint Flavius József (Ant. Ind. XIII, 12.) megjegyzi, ama időben onnan a zsidók mind el voltak fizve; nem értendő az egyiptomi, mert először Péter ott jártáról mit sem tudunk, másodsor Péter sem jelezte volna oly nyomatékosan e jelentéktelen várost. Ide járul, hogy nem is tartott egy város sem —

még Antiachia sem, a hol pedig Szt. Péter székelt — igényt arra, hogy Péter onnan irta volna ama levelét.

Eusesius II. tört. k. 15. fejelet olvassuk, hogy Papias az apostolok tanítványa határozottan a mellett van, hogy itt Babilon alatt Róma értendő; Eusebius így ír: „Papias mondja, hogy Péter első levelében, melyet Rómából irt, megemlékezik Márkról; ama levélben Rómát képletesen Babilonnak nevezi, midőn így szól: „Köszönt titeket az anyaszentegyház, mely veletek együtt választott Babilonba.“

Voltak némelyek, nevezetesen pedig Spontanicus, a kik azt állíták, mintha a IV. század atyáit, valamint a II. és I. századbeliakat is félre vezette volna Papias és Alexandriai Kelemen Szt. Péter eme levelének értelmezésében: „Köszönt titeket . . . . .“ Sőt Spanhemius az egész értelmezést kizárólag Pápiásnak mintegy igen egyszerű és könnyen hívő férfinak tulajdonítja; s bár eredménytelenül, de igyekszik bebizonyítani, hogy Papias tudatlanságból nagyon könnyen tévedhetett.

Ami Spanhemius eme támadását illeti, arra nézve azt kell megjegyezni, miszerint alig tehetni föl a IV. század atyáiról, hogy oly hiszékenységgel, annélkül, hogy utána láttak volna az okoknak, csak úgy átölelték volna némely korai írók nézetét. Ide járul, hogy maga Spanhemius más helyen és más szavakkal ismételt a mellett van, hogy az Atyák csakugyan nem irták ki Papiast minden megfontolás nélkül. Ugyanaz mondandó a II. és III. század atyáiról is. — Valóban nincs ok reá, hogy oly valamit elhadjunk az atyákról, sőt ha bölcsességük és egyenes szívüket tekintjük el sem hihetjük, hogy alap nélkül elfogadták volna Papias értelmezését. Sőt maga Spanhemius sem tarthatta tovább véleményét, miután belátta, hogy Péternek Rómában jöttéről már Papias előtt tesznek említést az írók, így a többek között Ignác vértanu, római Kelemen pápa, stb.

De most nézzük csak az adatokat, melyek teljesen meggyőznek arról, hogy itt Babilon alatt Róma értendő. Cornelius a Lapide, és Bellarmin tanuskodnak, hogy az Atyák, a kiknek száma 30-ra is rug, s akik egyhangulag a mellett vannak, hogy Péter Rómában püspök volt, ott tanított, s ugyanott Nero alatt keresztalállal mult ki, így értelmezték: halljuk csak Hieronymust!

„Péter első levelében Babilon alatt képletesen Rómát jelzi.“ — A többi atyák Bellarm. idéz. helyén feltalálhatók. Ha tárgyilagosan tekintjük a dolgot, akkor is találnak okot arra, miért nevezessék Róma Babilonnak. Mert ama időben Róma a fölfordulás, a zűlr-zavar városa vala, amelyben annyi, oly nagy és különböző lakók szenvedtek és a mely oly sokféle előítéletek székhelye is vala, mely, mint Leo (Nagy) pápa mondja; „minthogy minden nép fölött uralkodék, mindenek tévelyeit fölkarolta.“ És így könnyűt belátni, miért neveztetett Babilonnak. Ide járul, hogy, mint Tertullian is megjegyzi (E. K. Mark. ellen és egy másik k. Jud. ellen) maga Szt. János és Titk. jel. könyvében a 17. fejezetben s máshol is Rómát „Babylon“-nak nevezi. És ebben Luther is megnyugszik, sőt valamennyi magdeburgi épen ezen szempontból veszi föl a titk. jel. könyvét az ihletett könyvek sorába, mivel abban sok van följegyezve Róma ellen Babilon név alatt. És most nézzük csak a helyet magát Szt. Jánosnál titk. jel. k. 17. R. 5. v.: „És homlokán e név vala írva: Titok. A nagy Babilon, a paráznaságok és a föld utálatosságainak anyja.“

Ezen vershez ily értelmezést találunk a Tárkányi szentírásában: azaz neve: „Titokteljes Babilon,“ t. i. alatta *nem a régi Babilon*, hanem titokteljes értelemben egy város veendő, mely épen úgy, mint egykor Babilon, a bálványozást legnagyobb mértékben üzte, és az Isten választottjait üldözte *Róma*.“

Ha most az ellenfelek főbb ellenvetéseit vesszük szemügyre, látni fogjuk, hogy csakis hozzávetőleg és nemleges érvekkel állanak elé a maguk nézete érdekében. Ide járul még az alkalom, amelynek következtében ama kételyek keletkeztek: ama téves nézet védői ugyanis eretnek tanaitak akarák védelmezni s így következetesen elvetették azt ami, tévtanaik ellen vala. t. i. Péternek Rómába jöttét és római püspökségét. Ama védők között eltérésre is találunk, hiszen némelyek közülök megengedik, amit tagadnak mások s ellenkezőleg. Valóban, némelyek azt állítják, hogy Péter nem jött Rómába s nem is jöhetett. Mások ugyanazon monumentumok alapján bebizenyitani igyekeznek, hogy volt ugyan Szt. Péter Rómában, hanem ugyanott püspök soha sem volt; mások pedig mindkettőt megengedik s tagadják csupán Péter egyház-fennsőségét. Ezen nézeteltérés, maguk az ellenkező vélemény védői között eléggé bizonyítja nézetük alaptalanságát s mutatja, hogy biz őket nem bírta egyéb nézetük védésére alanyi okoskodásoknál még ily történeti igazságokkal szemben is. Pedig ki-ki tudja, hogy a hol hiányzik a tárgyilagos igazság, ott az alanyi okoskodás és hányavetés nem sokra vezet, — ott az egész logica csak szappanbuborék.

Ellenvetik: miért *nem* tesz Pál említést leveleiben és más irataiban Péterről és e jelen kérdéstről? Minthogy semmi ilyes nem található Pálnál, következik, hogy a nézet Péternek Rómában járta mellett sántikál.

Megfelelünk, avagy a helyett, hogy feleljünk, logicát adunk az ilyenek kezeibe; ez megfelel, mint kelljen a nemleges érvre választ adni. Érvük ugyanis teljesen nemleges és mint ilyennek, csakis azon esetben lenne valami értéke, csakis azon esetben gyöngítené érveinket, ha Pálnak meg kellett volna nevezett irataiban nevezni Pétert. Ha nem, akkor az ellenvetés sántikál s nem a mi érveink. Továbbá, ha lenne ama érvnek ereje, akkor következképpen és a teljes egyenlőség elvénél fogva a tényt illetőleg ugyanazon módon mondhatnók, hogy Péter soha sem volt Antiochiában, Cappadociában stb. — A miről említés nincs, hát az nem áll? . . .

Igy jóllehet érinti Lukács, hogy Péter Indiában volt, de egy szót sem szölt Péternek az inént nevezett városba menetéről, s az elhallgatásból az következik-e, hogy tagadjuk? — ez furesa logika volna!

Ellenvetik: Pál a rómaiakat üdvözli leveleiben s Pétert *nem*. Már pedig üdvözölte volna, ha Péter Rómában lett volna.

Megfelelünk kérdezve mindenek előtt ellencinktől: volt-e szükség, hogy megemlítse Pétert és őt külön is üdvözölje? Ha nem, akkor ama nemleges érvnek ereje nincs. Továbbá az ilyféle levelek az egyház fejéhez valának intézve, az egyház feje pedig Rómában Péter volt s ennél fogva nem volt ok reá, miért üdvözölje külön is Pétert. Ezenfelül Cladius császár idejében Péter kijárt a közeli tartományokba az üdv igéjének hirdetésére, s meglehet, hogy Pál levelei épen azon időben jöttek Rómába. Itt is mondhatnók „qui nimis probat nihil probat“, mert ha abból, hogy Pál nem említi Pétert, az következne, hogy tehát Péter nem volt Rómában, akkor

mondhatnók: Máté nem ír Krisztus körülméletetéséről. Márk nem ír a templomba való bemutatásáról, — tehát eme tények hamisak? Lassan a következtetésekkel!!

Ellenvetik azt is, hogy az ott lakók teljeesen hallgatnak Péterről.

Hanem erre szintén kiki könnyen felelhet: ne csudálkozzunk, ha ama pogányok ily félével nem igen törődtek. Annyival kevésbbé, minthogy akkor, midőn Péter Rómában az üdv-igéjét hirdeté, Róma igen népes vala; ezen időben uralkodék Néró is; ennek dühöngése miatt a keresztények elrejtözve élének, s így mit jegyezhetek volna meg az ethnicsok. (V. ö. Sanguinetti opuse. de sede Rom. S. Petri; Dissertatio P. Jungmann.)

Ami a kat. irók között kérdés-tárgyát képezi, az inkább akörül forog, hogy mikor jött Péter Rómába; hány évig ült az egyházfői széken, s mikor és hol szenvedett vértanni halált.

Tehát volt Szt. Péter Rómában és pedig állítólag II. Claudius császár idejében Kr. u. 42. esztendőben jött Rómába; püspök volt Rómában; máskép a római egyház legfőbb méltósága nehezebben mutatható ki, hanem mert az apostalok feje volt annak vezetője, püspöke; székelt 25 esztendőig, tehát élete végéig, mig nem Nero alatt, 67-ben vértanni halált szenededett; ellenkezőleg ki kellene mutatni, hol volt máshol, miután az antiochiai püspökséget elhagyta. Itt volt tehát s itt van most is dicsőségesen uralkodó Szentséges Atyánk, XIII. Leo törvényes utódjában: itt él a jogilag egymásután következő pápákban, s bár mindig „ki felé“ mutatnak az egyház ellenégei, az elfogult szabadkőmivesek, „mégis itt“ marad a pápa, az övé Róma, mert még hangzik a „non praevalerunt“ itt kell legyen minden igaz a pápával Rómában!

## Egy nap

az elemi népiskola I. II. vegyes osztályában.

(Folytatás.)

**Az** iskola felszereléséről lévén szó, követendő példa gyanánt azt is föl kell említenem, hogy iskoláinkhoz a fát — szükséghez mérten — a község szállítja, még pedig jó száraz bükkfát. Ugy a favágás, mint a fűtés, söprés, szellőztetés, surlás, vízfordás stb. teljesítésére a községi lakóssághól egy arra képes egyént (u. m. „ordinánczot“) rendel ki minden iskolához, ki a tanító feltétlen rendelkezése alatt áll s részint a tanító, részint az iskolaszolga által kiszabott teendőket teljesíti egy hétig, s így tovább. Ezzel el van érve az, hogy a gyermekek semmiben hiányt nem szenvednek s szemeik mindenütt tükörtisztaságot lát. Mindenesetre közegészségi és nevelési szempontból figyelemre méltó e különbség a mi iskolánk és az olyan között, hová a gyermekek ölben hordják a nyers gízgázt, általuk fűteti és takarítatja iskoláját a tanító, surlást pedig

az iskola alig lát évenként egyszer, a minek pedig legalább is két havonként egyszer kellene hogy megtörténjék.

Ezekben nagyrészt bemutattam iskolám külső fölszerelését, a mi nem eszményi ugyan, de azért — sok iskolához hasonlítva — eléggé ellátottnak mondható.

De sokat találtam tréceselni s így már ideje, hogy fogjak a tanításhoz. Tehát mindenek előtt imádkozzunk!

### Az imádság.

A gyermekeknek felállást vezényelek. Keresztet vetünk egyöntetűen, ütenyre és jó hangosan, melyhez a hangot (körülbelül közép á hang) magam adom meg. Megesett, hogy ilyenkor némely gyermek — hogy kitűnjék a többi közül — hangomon jóval felül sípított, s annak rendje szerint utána emelte hangját a többi is. Ez a magas hang, a mellett, hogy kellemetlenül hatott a fülre, előre láthatólag kimerítette volna őket. Ilyenkor rendesen figyelmeztetem, hogy ne mondják rikácsolva, hanem csak azon a hangon, melyen én. Ennek volt is kellő eredménye.

Mielőtt azonban tovább mennék, okvetlen jeleznem kell, hogy nálam a legeslegnagyobb körültekintést igénylő helyzet a keresztvetés kivitele. Még pedig azért oly nagyon kritikus, mert én magam balkézzel vetek keresztet, míg a gyermekek jobbkézzel. Ennek meg van azon haszna, hogy a gyengébb tehetségű gyermek sem vehet helytelenül keresztet, s a begyakorlás legkisebb vesződéssel sem jár.

Elmondtam már soknak egyéni nézetemet a keresztvetés illetően alkalmazásáról, s megvallom, sokan voltak, kik nem helyeselték. Ezeknek nem helyeslését meg viszont én nem helyeseltem, még pedig azért, mert ezen helytelenítését nem tudták argumentálni, és mert a keresztvetés helyesebb és okszerűbb tanítására nézve jobb tanácsal nem szolgálhattak.

Egyik azt modta: forduljak háttal a növendékeknek s így ők is látván jobb kezem járását, helyesen vetnek keresztet, meg én is.

Hát bizony azt a növendékek ilyformán nem is látják jól, egyrésze nem is ügyel rá, tehát őket nézni is kell, könyörgöm alásan! Én pedig még máig sem találtam ki annak a módját, hogy miként tekerjem hátra a nyakamat, hogy az ő kezük járását egyszersmind lássam is? — Még nézni is csunya az ilyen fogás.

Másik meg azt mondja, hogy: lehet ám szembefordulva is keresztet vettetni még pedig a jobbkezünkkel s a növendék még sem jó zavarba. Ugy t. i., ha a „Szentlélek Istennek“ említésénél jobbvállunkra tesszük kezünket s onnan az „Ámen“-re visszük balra.

No már ez látszólag igaz, csakhogy ennél meg az a baj, hogy a gyermekek balkeze szintén azon égtáj felé esvén, merre a tanító

keresztvető jobbkeze, az ügyetlenebb rész balkézzelel indítja a keresztvetést. Ilyenkor szakítsuk félbe s kiáltunk rájuk, hogy: „a másikkal vess te!”

De tegyük föl, hogy a gyermek megszokja jobbkezét emelni s így helyesen vet keresztet. A tanítónál mégis megvan az a vastag hiba, hogy † vetésének nincs † vetés formája. Ezt pedig a gyermek jól látja s csodálkozik rajta, hogy a tanító miért nem vet úgy keresztet, mint a hogy kell? Egy csöppel sem kevesebb tehát benne a hiba, mint az én balkezű † vetésemben!

„És én talán azt hiszem, hogy az én gyermekeim nem veszik észre, hogy balkézzelel vetem a keresztet?” Kérdheti bárki. — Őh nem kérem aláson! A növendékeimet én sem szoktam megcsalni! Mert bár igaz az, hogy midőn szembe fordulva kérdelem: „Melyik kezem ez?” (a balt mutatva fel) mindnyájan azt mondják, hogy a „jobb!” Én tehát feltartott balkarral hátra arcot csinálva, ismétlém a kérdést s gyermekeim azonnal rájöttek, hogy tévedtek. Én tudtam, hogy — mint mindenütt, úgy nálam is — vannak Vigyázó Laczik, kik később maguktól is rájőnének turpiságomra s elítélhetnének azért, hogy mi okon szabad nekem az, a mi nekik nem szabad? Ezért én nekik megmagyaráztam, hogy én ugyan balkézzelel mutatom nekik a † vetést, de csak azért, hogy ők lássák merre kell kezeiket vinni s ne vessenek hibásan keresztet, de különben azt balkézzelel vetni nem szabad!

(Folyt. kövt.)

---

### *Báthori Endre bíbornok, erdélyi fejedelem halála.*

(Folyt.)



Az anya beszéde varázserővel hatott gyermeke szívére, ki most merészen szállana szembe a halállal. E közben a kiváut helyhez értek.

Hadjuk őket pihenni, — szolt az anya — most épen első álomba vannak merülve.

Szegény asszony, ha tudta volna, hogy e szavakat még más is hallja!

„Jól van!” mormolja magába egy oláldokó, köpenybe burkolt ember: „most már a többi önkényt következik.”

Egy néhány lépés az erdő sűrűjébe és föl vannak fedezve. Lábujhegyen lépdel, lélekzetét visszatartva figyel minden neszre.

„Benn a patakban lódobogás hallatszik; itt a hulló falevél és a zörgő haraszt, de embernek semmi nyoma.” Így beszél magában az ördög szolgálatába szegődött, különben is névre Ördög Balázs. Még egy pár lépést tesz beljebb és megtalálta őket,

„Mindnyájan mély álomba merülve, . . az utolsó parázs is haldoklik, de mégis csodálatos!” Mormogja tovább: „Éles kard függ hajszálon fejük fölött s mégis alusz-

nak. Mindegy! nyugodtságuk nem mentség; ők gonosz zsarnokok, tehát veszniök kell!“

Mindent jól kifürkészve kettőztetett léptekkel megy haza, hol kapa, kasza, fejsze, nyárs és buzogánynyal fölfegyverkezett csapat állott készen. Élükön Kristály, vagy mint a nép ma is nevezi utólaít: Kerestaj András és Ördög Balázs lelkesítő beszédet tartanak hozzájuk, hogy a haza nevében kövessék őket, nem feledvén a tett kivitelével járó sok pénzt is fölemlíteni.

Mennek a sötétség szolgálatába szegődött emberek fekete tervük végrehajtására, nem tudva azt, hogy az, a kit ők most szabadító angyalként üdvözölnek; a kiért most szenvedély- és bosszútól ragadtatva, ártatlan életet oltanak ki, vérrel szennyeznek be magukat, mely bosszuért kiált az égbe, mely megátkozza a földet, hogy ne teremjen semmit és ne tápláljon ily embereket. Mennek nem tudva azt, hogy azon idegen, kit most keblére szorit a nép, lesz a haza kirablója, a nép gyilkosa. Ép' hajnal hasadt, mire a helyszínére értek. Bármennyire igyekeztek is áldozatukat véletlenül megtámadni, könnyedén lekaszabolni, megejteni, még sem sikerült így. Nem, mert a főpap ép' reggeli zsolosnáját végezte, midőn szokatlan zaj, a fá-ágakon megakadt kaszák pengése üti meg füleit.

„Talpra testvéreim! Eljött az óra, közelitenek elleneink; egy óra múlva talán nem leszünk! Fialat életemet bujdosással is igyekeztem megmenteni, gondolván, hogy az egyháznak, hazának még használhatok; de most nincs idő vesztegelni. Boruljatok térdre! A biztos halál tudatában bűnjátok bűneiteket.“

Alig rebeget el a föloldozás szavait, alig van idő sohajtani a Mindenszentek segítségéért: dühös elleneikkel állanak szemközt. A harez heves és rövid. Báthori katonái erélyesen védtek magukat, mert habár 40 elesett, de 60 ellenség eltávozott a más világra. Báthori táborát 42 ember képezte, tehát kettő . . . t. i. Báthori és Mikó Miklós maradt életben. A harez hevében különös a fejedelem ellen intézett csapásokat igyekezett mindenki fölfogni s így történt, hogy Báthori utolsónak maradt. Az ég sötét felhőbe rejté arcát vagy azért, hogy ne lássa e gyászos jelenetet, vagy pedig azért, hogy valamikép kiragadjon legalább két embert a gyilkosok kezéből. Báthori és Mikó a beállott sűrű köd által kiragadtatva egy öreg fényőre másztak fel fel, hasonlóan a madárhoz, mely üldözői elől a magasba szárnyal. A nyilkosok bevégeztek hitték vállalatukat. Tűzet gyújtanak és annak fényénél vizsgálják a megholtakat; vizsgálják s 40 idegent s 60 sajátot találnak. Elölép Kristály András és határozott nyomatékkal állítja, hogy kettő még életben van hozzá tévén:

„Hátha e kettő épen az, kiket, ha közre nem keritünk, semmit sem tettünk.“

Mint mondák, nem lehetnek messze; fel kell azért gyűjtani az erdőt s majd mint égett, kormos mókusok fognak kifutni. Száz, meg száz oldalról gyűjtják föl az erdőt, a szurok-fényvest, de Isten meghiúsította tervüket, esőt küldött felhőiből.

Mig ezek így törtémenek a pásztor kunyhójában nagy sürgést-forgást látunk.

„Éjnye, hogy elaludtunk! Látszik esős idő van, de talán csak a főpap még nem misézett,“ mondja az öreg pásztor.

Felkészülnek ünnepélyesen; Lucia pirosta, hisz ma Mindenszentek. De mily nagy bámulatuk! A szó elakad ajkukon, embereiket megölve s vérpatakban látják.



„Oh leányom! — szól elvégre az anya — ez a martYROK napja“, és keserves könnyeket hullattak.

Végre erőt véve az öreg pásztor vigasztalja családját s kéri, hogy imádkozzanak a megholt hívekért és ne boszulja meg népiünkön az ártatlanok vérért az igazságos, de egyszersmind irgalmas Isten. Imájukat végezve első gondjuk fölkeresni Isten fölkezt papját a halottak között, de sehol nem találják.

„Oh, hála az Égnek, ő még él“, mondák mindnyájan. Oh, ha tudták volna, hogy e szavakat még más is hallja!

Rögtön keresésére indultak; keresik mindenütt, még a bokor-alját és fákoduját is megvizsgálják, de sehol nem találják, s bánatos szívvel térnek vissza kunyhójukba. Dél közelgett. Sokáig azon törték fejüket, hogyan tudják halottjaiknak a végső tiszteletet megadni. Az anya elvégre így szól:

„Apjok,\*<sup>1)</sup> én már kigondoltam; elmegyek be a faluba, vásznat veszek s gyölcset, te pedig addig a fiukkal sirt ássz és eltemetjük őket.“

(Vége kövtt.)

## VEGYESEK.

†  
MARGOTTI JAKAB  
szül. 1823. máj. 11. † 1887. máj. 6.

Alig van művelt ember, ki ne hallott volna a nagy olasz kath. publiczista papról, Margottiról, azért e szűk helyen sokat szólni fölösleges, mert a napi lapok hosszú ideig irtak róla, mi legfőlebb részvétellel tesszünk t. olvasóinknak jelentést a nagy férfiú haláláról, melyet meggyászolt az egész kath. világ!

Margotti a híres olasz kath. napi lapnak, a turini „*Unita Cattolica*“-nak, alapítója, tulajdonosa és főszerkesztője volt 1848. óta. Az volt ő az olasz katolikuskoknak, mi *Venilleau Lajos* a francziáknak s *Loukay Antal* a magyaroknak. Ritka észtehetség, nagy kritikus, mély bölcsész, szentéletű, önmegtagadó egyszerű pap, ki mint Loukay ur mondja a „M. A“-ban barátjáról, mert az volt. — rég bibort érdemelt, de ő az alsó fokon akart nagy szolgálatot tenni, mit nagy méltóságban nem lehetett volna. Margotti sokat irt s küzdött a kath. érdekek mellett, s ezzel megörökítette nevét. Május 2-án irta utolsó cikkét lapjában; rövid ideig volt tüdővészben, 6-án (pénteken) d. u. 4 ó. 20 p. az urban elhunyt. A *Imonda* bíboros turini érsek látta el a vég-szentségekkel Margottit, kinek egykor munkatársa volt. A nagy férfiú halála nem csak a pápai Udvar, de sok igazi kath. is nem kis gondolkozóba ejtett, de az Ur nem fogja soha védők nélkül hagyni egyházát! R. i. p!

— **Köszönet nyilvánítás:** Fm. Dr. Haynald Lajos kalocsai bíboros-érsek és Császká György székesi püspök ur ő exja „Az Igazság“ kiadóhivatalához f. év jun. 3-án és 4-én 15—15 frtot, ugyszintén jun. 14-én a ft. jászói premontrei prépostság 5 frtot kegyeskedett küldeni a lap kitűzött czélja javára. Midőn nyilvánosan is Ő kegyelmességeiknek köszönetet mondunk kívánjuk, hogy Isten az árvák atyáit s a jó czélok olómozdítóit sokáig éltesse!

\*<sup>1)</sup> E megszólítást is csak a székelyeknél lehet hallani. „Apjok“, „anyjok“, így szólítják egymást a család fői.

— **Levél Bukurestből.** D. J. K. Tekintetes szerkesztőség! — Forrón szeretett főpásztorom iránt való vonzalmam által ösztönözve, bátorodom a tek. szerkesztőséget alázatosan kérni, hogy következő soraimnak tért engedni kegyeskedjék. Az „Osservatore Romano“ f. évi 77-ik számában ugyanis ezeket olvassuk: „Pálma József bukaresti latin érsek pásztorlevele.“ „Valóban jeles okmányoknak mondhatjuk e levelet, melyet a bukaresti egyház anyaga az ő nyájához intézett. Szembetűnően mutatkozik ugyanis abból a lángoló buzgalma, erős hite, velős irányja s mély bölcsesége egy gondviselészerű püspöknek, a ki habozás nélkül, elszántan és igazi szeretettel mondja ki az Isten igéit, s mindazoknak, a kiket illet, szeméik elé tárja ama veszélyeket, melyek az Istentől elpártolt, jelen társadalmat fenyegetik. Vajha elővasznák és megfontolnák Pálmának apostali levelét a nemzetek képviselői és kormányai . . . ! Vajha szívökre vennék azt, különösen azok, a kik e hitehagyott század ártjától elkapatva, oly örvény felé közelednek, melynek mélységét senki sem határozhatja meg! S megmenti-e valjon az Isten e társadalmat? Ime a kérdés, melyet Pálma ő nagyméltósága fölvetett és nyájához intéz. Oh! válaszolja ő — ha csak figyelmökre méltatnák a népek és kormányok ama jeltornyot, mely e század sötét éjszakáján a Vatikán hatmáról nagy bőséghen löveli szét csodaszzerű fényét Krisztusnak, ez isteni napnak egy sugarát, mely minden nemzetet megvilágít: oh! ekkor meglenne mentve a társadalm. Adja az Isten! Oh máris hálát kell adnunk Ő szent Fölségének: mert mindenünnét mutatkoznak némi jelei az igazsághoz való irányulásnak. Mi nem találunk szavakat, hogy a bukaresti érsek pásztor-levelét méltányoljuk, melyben korunk valamennyi távolyai a keresztény bölcsélet legegyszerűbb érveivel szétmorzsolvák, s melyben a püspök a rábizott hívőknek szeretetteljes atyjától, valamint örökös pásztorra s bölcs tanítójául is bizonyul.“ Eddig az „Osservatore Romano“. Ezekután sietek e becses lapok m. t. közönségével azon örömhirt is közölni, hogy a szóban levő pásztor-level magyar fordításának szerzője, idő. Balás Márton atya, törölmetszett székely-magyar, f. hó 1-jén fölszenteltetvén, tegnap először mutatta be a vérontásnélküli nagy áldozatot a Barattia templomban. A nagyreményű kedves, fiatal áldozárt sokáig iltesse Isten szegény egyházmegyéi! dicsőre!!! Teljes szívéből kívánja György István. Bukarest, 1887. május 9.

— **Dr. Bubics Zsigmond**, nagyváradai kanonok és ez. püspök urat Ő Felsége kinevezte *kassa* megyés püspöké. Éljen!

— † **Dr. Zerich Tivadar** erd. egyházm. áldor s egykor budapesti ny. r. egyetemi tanár stb. 72 éves korában a halotti szentségek buzgó felvétele után Uzonban befejezte viszontagságteljes földi pályáját f. év jun. 11-én d. n. 3 órakor. Eltemettetett 13-án. Az elhunyt nagy tudós volt; szerenesőften helyzetében nagy jellemet tanusított több mint 20 éven át, és a hitéhez haláláig hű maradt! R. i. p.

— **Deák Ferencz** hamvait jun. 11-én helyezték el öröknyugalomra a disz Mausoleumba. R. i. p.

— **Bernben egy híres szemorvoshoz** egy vakonszülöttöt vittek, ki észrevévén, hogy a baj nem a látidegekben van, hozzálátott a műtéthez, mit szerenesésen végre is hajtott, mert a volt vak lát, de nehezen tud különbséget tenni a tárgyak közt.

— **Május 26-án fejeztetett be az országgyűlés Ő Felsége által;** befejezés után Dr. Haynald bibornok a várkápolnában a két-ház tagjainak jelenlétében fényes segédlettel „Te Deum“ot mondott.

— **50 éves papságot ért pápák:** 1. XXII. János, 2. XII. Gergely, 3. III. Kálizt, 4. III. Pál, 5. IV. Pál, 6. X. Jucze, 7. XII. Kelemen, 8. VI. Pius, 9. VII. Pius, 10. XVI. Gergely, 11. IX. Pius, 12. XIII. Leó.

— **A budapesti István-uti „Sacré Coeur“ jeles leánynövelde** érdemes főnöknője: *Soror báró Walterskirehen Mária-Klára* meghalt s helyébe a főni leánynövelde vezetésével: *Soror gróf Schaffgotsche* lett kinevezve.

† **F. év jun 19-én d. u. 5 ó. Gyó. Ditróban** nagy részvéttel temették el ifj. Puskás Lajos joggyakornokot élte 26-ik évében. A szépreményű jelesképzettségű ifju forró-lázban jun. 9-én halt el. Adjon Isten lelkének örök boldogságot bus szülői és testvéreinek pedig vigasztalást és erőt!

— A gyó. ditrói r. kath. polg. iskolában a vizsgák jun. 27-én és 28-án tartattak meg; jnn. 29-én „Te Deum”-os isteni tisztelet után sikerült zárünnepély volt. Igen ohajtandó, hogy a 3 osztályu polg. isk. 4-ik osztályu is felállíttassék!

— **Egy anya gyásza.** Alig érhet valakit megrendítőbb csapás, mint özv. *Homonai Andrásné* szül. *Belényi Juliana* urnét, *Kisteleken*. Hét év óta folyton gyászol: minden évben halottja volt: elveszté 8 tagu családját. Hét gyönyörű, művelt leánya volt s mind elhaltak nagy-korukban, — két hónappal ezelőtt elhalt az apas a mult májushóban 16 éves kedves *Idája*. A nagy gyászt mind a tüdővész okozta. Ily csapások alatt bizony csak a hit és vallásosság adhat erőt!

— **Göthe**, a németek költőjeje, egyszer egy vendéglőbe tért, hol éppen bort ittak: a vigadók örvendek a költő jelenlétének s hívták társaságukba, el is ment, de ő a bort *nizzel itta*. A mulatók erre a dolog okát kérdék. — A költő megielett: „Vizet tisztán nem iszom, mert néma leszek, mint a hal, de bort se iszom tisztán, mert akkor sok badarságot beszélek, mint önök.” Tehát a bort vízzel — még pedig jó *borszéki* vízzel — kell inni!

— **A kapitány dorgálta a közlegényt**, mert nem iszik rendivel, kétszer, háromszor járt már repórtra, de hasztalanul. A jó szó nem fogott, — a vitéz kifogott kapitányán többször: az italt nem itta, hanem ette s végre is, ha a kapitány inté, azt mondá, hogy ő Rendivel iszik, soha mással!

— **Egy új felszentelt pap** utazott állomására. A templomban egy vén szűzzel egy helyre került, ki látva a szép papocskát, azt mondá, de beh, kár hogy a papoknak tilos a házasság — mire való is az? A fiatal pap a sületlen beszédre így felelt — csak egy haszon volna a papok házasságából s az, hogy nem volna oly sok vén leány!

— **Családi emlék.** Honnan szerezte a tolvaj-kulesot, kérdé a bíró a tolvajt, — az elérzékenyülve felelé: szegény apántól örökölttem!

— **Vasuton.** Egy pap és egy vidéki színész került össze egy koupéba. A színész vitát kezdett a papok működéséről. — A papok nagyon *közönséges* szónokok. — Igaza van felelé a pap, önök pedig nagyon *közönségtelen* szónokok.

— **Czélszerű mód a hernyók pusztítására.** Egy hosszú rud vékonyabb végét hettéhasítjuk és ebbe kénezett szalagot akasztunk, mint a boroshordók tisztításánál. azt meggyújtva, a hernyó fészke alá tartjuk, mire azok elveznek.

### Mult számunk sajtóhibái.

8- és 9. sor. Regéczy urnak igaza kellene, s hogy tényleg még sincs teljesen igaza, az ő büne.

Igy olvasandó:

Regéczy urnak igaza kellene, hogy legyen, s hogy tényleg még sincs teljesen igaza, az *nem* az ő büne.

11. sor: „feltalált” helyett olvasd „feltalált.”

16. sor: „akarná” helyett olvasd „akarván.”



A vallás-erkölcs kertjében termett virágokból kötött júniusi koszorú

1887-re.

- |  |   |
|--|---|
| <p>1. Sz. Pámtól áldor vt. † 309.<br/>         2. Sz. Márczellius áld. vt. † 420.<br/>         3. Sz. Kárhágói Czeccil áld. hv. †<br/>         4. Sz. Kvirin pk. vt. † 309.<br/>         5. Sz. Moguntini Bonifác pk. vt. † 755.<br/>         6. Sz. Norbert pk. vt. a Prem. a. † 1134.<br/>         7. Sz. Robert apát hv. † 1110.<br/>         8. Sz. Medard pk. hv. † 488.<br/>         9. Sz. Skocziai Kolumbus áldor hv. †<br/>         10. Sz. Árábiai Áster pk. hv. †<br/>         11. Sz. Barnabás apostol vt. † 62.<br/>         12. Sz. Fákundói János hv. † 1479.<br/>         13. Sz. Pádunai Antal minor. r. áld. hv. a<br/>         károsultak védője † 1231.<br/>         14. Sz. Elizens profeta vt. † K. e. 840.<br/>         15. Sz. Modoszt vt. † 408.<br/>         16. Sz. Misnai Benno pk. hv. †<br/>         17. Sz. Gundulf pk. hv. †<br/>         18. Sz. Ether vt. †<br/>         19. Sz. Romuald apát hv. †<br/>         20. Sz. Szilvér pápa vt. † 540.<br/>         21. Sz. Gongzága Alajos hv. az ifjúság vé-<br/>         dője † 1591.<br/>         22. Sz. Nollai Paulin pk. hv. † 421.<br/>         23. Sz. Árábiai Zenon vt. †<br/>         24. Sz. Fauszt vt. †<br/>         25. Sz. Prosper pk. hv. † 463.<br/>         26. „ Vigil pk. hv. megh.<br/>         27. „ László m. kir. hv. megh. 1098.<br/>         28. „ Lioni Iréneus pk. vt. megh. 203.<br/>         29. „ Péter apostol I-ső pápa vt. és Szt<br/>         Pál apostol vt. megh. 69.<br/>         30. „ Lemoviesi Marcialis pk. hv.</p> | <p>Sz. Mátrona szüz vt. †<br/>         Sz. Flavia szüz vt. †<br/>         Sz. Klotild francia királyné † 545.<br/>         Sz. Frankhani Julia szüz vt. †<br/>         Sz. Zenaidesz szüz vt. †<br/>         Sz. Római Paulina szüz vt. †<br/>         Sz. Afrikai Januaria szüz vt. †<br/>         Sz. Genezia szüz vt. megh.<br/>         Sz. Palagia szüz vt. meghalt.<br/>         Sz. Skot Margit királyné meghalt 1993.<br/>         Sz. Afrikai Oliva szüz vt. megh.<br/>         Sz. Rozelina szüz megh. 1329.<br/>         Sz. Dovatella szüz vt. megh.<br/>         Sz. Felikula szüz vt. megh.<br/>         Sz. Atra szüz vt. megh.<br/>         Sz. Benéldiaz szüz vt. megh. 853.<br/>         Sz. Aktinéa szüz vt. megh.<br/>         Sz. Cziria szüz vt. megh.<br/>         Sz. Paula szüz vt. megh. 305.<br/>         B. Michelina özv. megh.<br/>         Sz. Adelgund (Etelka) szüz megh. 650.<br/>         Sz. Demetria szüz megh.<br/>         „ Ediltrud britaniai királyné megh.<br/>         „ Didara szüz vt. megh.<br/>         „ Mártha szüz vt. megh.<br/>         „ Febronia szüz megh.<br/>         „ Emerita szüz vt. megh.<br/>         „ Római Benedikta szüz megh.<br/>         „ Tebildisz szüz (I. Klodv. leánya.) megh<br/>         B. Korintheta szüz megh. 1045.<br/>         Sz. Luczina szüz megh.</p> |
|--|---|

Kövessük eme dicsőknek életét és erényvirágaikkal naponta diszitsük fel magunkat és tanítványainkat, aztán így a haza biztosan fényre derül!

Pártoljuk az „ICAZSÁC”ot és segítsük a szentek példájára az elhagyottakat!

## Fölhívás,

vagyis néhány őszinte szó

a népiskolai t. tanítók, tanítójelöltek, képezdei növendékek, tanítói vizsgára készülők, ft. lelkészek, t. tanfelügyelők s általában a tanügy minden nemü és rangú t. munkásaihoz.

Gyergyó-Ditróban közelebbről könyvnyomda nyilván meg, elhatároztam, hogy a híreből már széles körben ismert és több oldalról keresett népiskolai **SZÁMTANI MÓDSZERTANOMAT** (*számtani vezérkönyv*) sajtó alá bocsátom, arra előfizetést nyitok.

A számtan igen kényes természetü tantárgy, ennél középút nincsen; azt tökéletesen kell érteni, mert a ki csak félig-meddig jártas benne, az a mai számító világban féltudományával gyakran többet árthat magának és polgártársainak, mint az, a ki semmit sem tud belőle, mert ez legalább nem is fog hozzá! A mellett ezt tartják a tanítók is a népiskolai tantárgyak között a legnehezebbnek, úgy a tanulóra, mint tanítóra nézve egyaránt. Sok kínba, sok fáradságba kerül, míg, kivált a falusi viszonyok közepett, némi eredményt kitundunk csikarni s azt mégis hamar feledik el a gyermekek — így szólanak legtöbben. Annak következtében a tanító utoljára is reményét, kedvét, bizalmát veszíti s egyszer csak azon veszi észre, hogy a számtani órák lelketülően unalmasokká váltak reá nézve.

Én is személyesen ismertem jelzett nehézségeket, csupán ez egy tárgy több izgatottságot okozott nekem, mint egyéb iskolai teendők egybevéve. Csupán ez egyetlen tárgy miatt csakhogy meg nem utáltam az iskolát s vele együtt a különben magasztos tanítói pályát is. Igen, mert iskolámból (annak 4-ik osztályából) rendesen felsőbb tanodába (polg. isk.) mentek a tanulók s a hiány azután is élesen mutatkozott. Boszankodtam, szégyenkedtem; tanakodtam az okok fölött. Egy vigasztalt még: hogy t. i. a legjobb útastítások, vezérkönyvek szerint hűségesen tettem kötelességemet, és hogy láttam, miszerint mások hasonló viszonyok mellett még olyan eredményt sem tüntethetnek föl, mint én; — természetesen amazok is panaszkodának.

Ilyen súlyos körülmények nyomasztó hatása alatt, félre dobtam az útastításokatés önálló kísérletezésre határoztam el magamat. Még

nyáron át is magam köré gyűjtöttem a gyermekeket; próbálgatóztam, mindennap tanítottam, töprenkedtem, gondolkodtam. Az idő telt. Évek multak évek után s ma, hála a Gondviselésnek, nyílt homlokkal és édesörömmel elmondhatom, hogy sok törődés után fényes eredményhez jutottam, mert a számtan most már nem a legnehezebb, de határozottan a legkönnyebb tantárgyak egyike lett előttem és tanítványaim előtt. — Tanítványaim egész könnyűséggel fogják föl és állandóan megtartják a tanultakat. Természetesen mostani eljárásom össze sem hasonlítható korábbi eljárásommal, és én ezen szerencsés állapotot a beosztott tanmenet és természetes fokozat-, kiválóképpen pedig az oda illő szemléltetési eszköz — **felüszhetőleg módosított kockák** — célszerű alkalmazása által, azaz: *célszerű alkalmazásának kitalálása által* érhettem el, melyet a megjelenendő műben részletesen bemutatok.

Az elvek, melyekre engemet, mint látók, a gyakorlati kísérletezés vezetett, nagyon elütnek a vezérkönyvekben feltalálható módszertani elvektől. Néhányat közülök izleltetőül ide iktatok:

1.) Az első osztályban semmi szín alatt ne menjen tovább a tanító 10-nél.

2.) A számtan nem tanítható sikeresen írva-olvasás módjára, azaz: határozottan helytelen azon eljárás, mely szerint pl. az egy, kettő stb. fogalmának képzésekor ama számok jegyeinek leírására is rögtön rá vezetik a kis gyermeket, mert a gyermek emiatt aztán nem az elvont egy, kettő, három stb. fogalmával dolgozik, hanem a kettős hármast stb. számjegyet az ő horgas alakjával képzele maga előtt, a mi őt teljesen kiforgatja a valódi gondolkodásból. — Az első osztályban csak a tananyag szóbeli teljes feldolgozása után szabad (2 utolsó hónap) a számjegyeket megismertetni; csakis ezáltal kerülhető ki az, hogy a gyermek számolás közben ne képzeljen számjegyeket a levegőben. — A többi osztályban is előbb a számfogalmakat kell megadnunk — amaz osztály teljes számkörét érte — a műveleteket pedig szintén előbb szóbelileg dolgozzuk föl s csak azután térjünk át a számjegyekkel való számolásra.

3.) A számtani műveletek külön-külön tanítandók, vagyis helytelen azon eljárás, mely szerint minden egyes szám (1, 2, 3, 4, 5 stb.) fogalmának képzésénél vagy fogalom képzése után is rögtön összekeverik az összeadást, kivonást, szorzást, osztást.

4.) Roppant helytelen dolog a számtan tanításnál *sokféle* szemléltető eszközt használni, mert ez eljárás a tiszta fogalom-képzést akadályozza. Csak egy alkalmas eszköz kell, melylyel könnyen megszerezhetők a szám-fogalmak, mert ha a tiszta szám-fogalom meg van, akkor a számolás egyéb ága csak gyermekjáték leendő. Én éppen ide illő oly taneszközzel vezetem a számtant, melylyel minden

számtani fogást igen hűen belehet mutatni. Sőt e nélkül a tizesrendszert, mely a számtantantítás szözlögerezdjét képezi, kifejteni nem is volna lehetséges stb. stb. stb. Megkivánom jegyezni, hogy módszertanomban ezen elvek *gyakorlatilag megtestesítve* állanak.

Az I—II. osztály tananyagát magában foglaló könyv ára, — melyre most előfizetést nyitok — **1 frt. 40 kr**; a többi füzet, vagyis a többi osztály tananyagának feldolgozása, olcsóbb leend, mert ott a magyarázó ábrák s rajzok metszetei már nem kerülnek külön költségbe.

A megrendelések alattirthoz Gyergyó-Ditróba (Csik-megye) küldendők. A művet azonnal sajtó alá bocsátom, mihelyt kellő számú megrendelő jelentkezik. A nagy szümidő alatt mindenesetre meg fog jelenni. — Folyó évi aug. 20-ig gyűjtőknek minden öt megrendelésre egy tisztelet példányt adok, vagy megfelelő pénzüsszeget engedek el; aug. 20-án túl csak a kitett rendes árban lesz kapható. Minél hamarább jönnek a megrendelések, a mű is annál hamarább jelenik meg.

A kiknek tehát szükségük van e műre, vagy a kik maguknak könnyebbséget, tanítványaiknak nagyobb sikert ohajtanak szerezni, azok tartsanak velünk s ebbeli szándékukról levelező-lapon előlegesen is értesítsenek, hogy b. neveiket a megrendelők sorába bejegyezhessem. Kik a pénzt előre beküldik, a könyvet bérmentve kapják meg.

A kik módszertanom leírását — kéziratban — közelebbről kérték, azoknak jelen fölhívás szintén szolgáljon szives tudomásul és válaszul, — hogy a mű\*) megjelenik s többé kéziratban senkinek sem küldöm meg, mert így nyomtatásban sokkal olcsóbb, — mint láthatják.

Isten velünk a viszontlátásig is!

**Józsa Sándor,**

tanító.

---

\*) Valóban nem tudom eléggé ajánlani e művet, melyben Józsa S. úr a számtantantítás egészen új, általa felfedezett rendszerét mutatja be; én is többször fordultam meg csupán e tárgy tanításának megfigyelése végett iskolájában s mindannyiszor megvoltam lepve az ott látott gyakorlati tanítás által. — Midőn egyik újonnan kinevezett tanító Ditróban legelőször megpillantotta J. S. úr taneszközét és számoló-állványát s látta a tanítást, önkénytelenül kiáltott föl: „Hiszen itt az öreg kárpátok tövénben évtizedekkel előbbre vannak, mint egyelőtt: soha sem hittem volna, hogy a számtant ilyen egyszerűen, ilyen könnyűséggel s rövid idő alatt oly fényes eredménnyel lehessen tanítani!” Bizony, bizony nemcsak a vidéki, de a fővárosi tanítók is okulhatnak e sajátos székelj termékből, mert ez a számtantantítás nehézségeit s a tülterhelést teljes mértékben képes eloszlatni.